

การศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา
AN ANALYTICAL STUDY OF LIFESTYLE ACCORDING TO THE
SAMMĀDITTHI (RIGHT VIEW) IN BUDDHISM

¹พระมหาไชยา ชาตเมโธ (สงสุข) ²พระครูธีรธรรมบัณฑิต และ ³ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ
¹Phramaha Chaiya Chartametho (Songsouk) ²Phrakru Theerathammbundit.
and ³Thipphavit Saichart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Lovegive801@gmail.com

Received: May 31, 2023; Revised: July 25, 2023; Accepted: August 31, 2023

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยวิจัยคุณภาพเชิงพื้นที่ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์ โดยการนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่สำคัญมาก มีอิทธิพลต่อการกำหนดกรอบการมองโลกและวิถีชีวิตในสังคมของ กระบวนการทางความคิดและสร้างสรรค์จิตใจและความเห็น ความเชื่อทางจิตใจจะแสดงออกมา เป็นการกระทำกรรมทางสังคมมีการแสดงออกทำให้ปรากฏทางกาย ทางวาจา และทางใจ การทำงานและการประกอบอาชีพ ที่สุจริต ถูกต้อง ไม่ผิดศีลธรรม ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฐิ มี 2 ระดับ ได้แก่ ระดับโลกิยะ และระดับโลกุตระ ระดับโลกิยะ ประกอบด้วย ปรัตโยสะ การสร้างสัมมาทิฐิด้วยปัจจัยภายนอกทุกประเภทที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมชีวิตของบุคคล คือ 1) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ 2) ความเป็นผู้รู้จักผล 3) ความเป็นผู้รู้จักตน 4) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) ความเป็นผู้รู้จักกาลอันควร 6) ความเป็นผู้รู้จักสังคม 7) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล การสร้างสัมมาทิฐิด้วยวิธีการแห่งปัญญา ด้วยการใช้ความคิดแบบถูกวิธี คืออย่าง

¹นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

³อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

มีระเบียบแบบแผน คิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย รู้จักแยกแยะสิ่งทั้งหลาย ทั้งปวงให้เห็นตามความเป็นจริง

คำสำคัญ : การดำเนินชีวิต, สัมมาทิฏฐิ, พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This research article has 3 objectives as follows: 1) to study right view in Buddhism. 2) to study living life according to the principles of right view in Buddhism. 3) to analyze living life according to the principles of right view in Buddhism. This study is a spatial qualitative research study. By studying information from primary and secondary documents. and interviews By presenting information in a descriptive manner. The results of the study found that Right view in Buddhism It is a very important principle. It has an influence on determining the framework for viewing the world and way of life in society, in the process of thinking and creating the mind and opinions. Mental beliefs are expressed as social actions, which are expressed physically, verbally, and mentally. Work and occupation are honest, correct, and not immoral. It is not to cause harm to oneself or others. Living life according to the principle of right view has two levels: the lokiya level and the lokuttara level. The Lokiya level consists of Paratoghosa, creating right view with all types of external factors that have an influence on shaping a person's life, namely 1) Knowledge of causes 2) Knowledge of results 3) Knowledge of self 4) Knowledge of moderation 5) Knowledge of appropriate times 6) Knowledge of society 7) Knowledge of person Creating right view by means of wisdom By using the right way of thinking. Think methodically, find reasons, search for the origin. Follow the girl throughout the line. know how to distinguish things All things to be seen as they really are.

Keyword: Lifestyle, Sammāditthi (Right View), Buddhism

บทนำ

การดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลางในพระพุทธศาสนา เป็นการดำเนินชีวิตโดยยึดเอาหลักแห่งไตรสิกขาและอริยมรรค มีสัมมาทิฏฐิเป็นเบื้องต้น ฉะนั้นจึงเน้นให้มีการสร้างสัมมาทิฏฐิให้เกิดขึ้นก่อนด้วยอาศัยเหตุ ๒ ประการได้แก่ เหตุภายนอกคือ การคบหาสมาคมกับคนดีและการได้รับคำสั่งสอนที่ดีงาม และเหตุภายในคือการคิดอย่างถูกต้องหรือคิดแบบ โยนิโสมนสิการ สัมมาทิฏฐิจึงมีความสำคัญมากเป็นตัวชี้้นำและกำกับทิศทางการดำเนินชีวิตตั้งแต่ต้นจนจบ โดยเป็นเบื้องต้นของการพัฒนาชีวิตของคนในสังคมเป็นศูนย์กลางของความรู้เกี่ยวกับ การแก้ปัญหาของชีวิต ทั้งการเป็นตัวคอยกำกับกระบวนพัฒนาขั้นพื้นฐาน คือเริ่มต้นด้วยความเชื่อ ในเรื่องกฎแห่ง

กรรมจนถึงการได้บรรลุมรรคผล ยิ่งไปกว่านั้นสัมมาทิฏฐิยังแสดงความสัมพันธ์กับองค์มรรคอื่น ๆ ในการเกื้อหนุนกันและกันเป็นต้นเหตุให้การดำเนินชีวิตในทางสังคัมคือ ศีล ด้านจิตใจคือสมาธิ และปัญญา (ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี, 2550)

หลักสัมมาทิฏฐิเป็นจุดเริ่มที่จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และเป็นตัวนำที่จะจุดติดบุคคลเข้าไปสู่กระบวนการฝึกหัดขัดเกลาตามอริยมรรค อันขยายไปสู่กระบวนการแก้ปัญหา ความทุกข์ แต่ว่าการที่จะเข้าใจในสัมมาทิฏฐินั้นมิใช่ของง่าย เพราะขอบเขตของเนื้อหาเรื่องสัมมาทิฏฐินี้ จะต้องศึกษาจากบริบทของหลักสัจธรรมในส่วนที่เป็นความหมาย ประเภท และเหตุปัจจัยให้เกิด สัมมาทิฏฐิว่ามีอะไรบ้าง แต่ละอย่างสามารถเกิดขึ้นได้อย่างไร และสัมมาทิฏฐินั้นตั้งอยู่ตามศรัทธาที่มองเห็นด้วยปัญญาระดับไหน นอกจากนี้ที่สำคัญบทบาทของสัมมาทิฏฐิและการนำหลักสัมมาทิฏฐิไปใช้ในการพัฒนาชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร (บุษบาภรณ์ สิงหอคั้วรัตน์, 2555)

การประยุกต์ใช้หลักของสัมมาทิฏฐินี้ก็จะสามารถสร้างประโยชน์มหาศาลแก่มนุษย์ทุกคน ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงสุดของชีวิตในทางกลับกันถ้าครอบครัวก็ดีหรือคนในสังคมก็ดีรู้จักใช้ทางสายกลางคือมีสมาธิปฏิบัติที่มีสัมมาทิฏฐิเป็นฐานในการขับเคลื่อนความคิดไปสู่การกระทำที่ถูกต้องแล้ว ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ก็จะลดลงตามลำดับ และก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นแก่คนทุกกลุ่มได้อย่างแท้จริง สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามในเบื้องต้นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัมมาทิฏฐิเพื่อลดความขัดแย้งก็คือ การรู้จัก กล่าวคำขอโทษกัน รู้จักการแบ่งปัน การกล่าวขอบคุณ และรู้จักไหว้ขออภัยซึ่งกันและกัน สัมมาทิฏฐิเป็นฐานแห่งการคิดดีในเบื้องต้น เป็นแสงแห่งปัญญา เพื่อส่องทางเดินให้คนเรา จากนั้นก็จะสะท้อนออกมาสู่การพูดดีและทำดีของคนเราอย่างมั่นคงต่อไป เปรียบเสมือนรากของต้นไม้ที่คอยพยุงให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตอย่างมีความมั่นคง (พระมหาพรชัย ฉนทธมฺโท และพระมหามิตร จิตฺตปญฺโญ, 2563)

จากการวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์เหล่านี้ ล้วนเป็นปัญหาหลักๆ ที่ผู้วิจัยจึงต้องทำการค้นคว้าเพื่อสืบค้นและวิเคราะห์ให้ชัดเจน โดยเฉพาะการจะนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันว่าจะต้องนำมาใช้อย่างไรเพื่อให้ประสานสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งเงื่อนไขปัจจัยและตัวแปรต่างๆ ทางสังคมบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตของหลักอนิจจัง จนสังคมเปลี่ยนรูปและโครงสร้างแตกต่างจากบริบทในสมัยพุทธกาล และหลักสัมมาทิฏฐิที่เป็นหลักทฤษฎีนี้เมื่อได้ศึกษาอย่างชัดเจนแล้วก็จะเป็นไปตามพุทธประสงค์ สามารถบูรณาการกับความ เป็นจริงในสังคมปัจจุบันได้อย่างถูกต้องและดีงาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัมมาทิฏฐิในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฏฐิในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฏฐิในพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพเชิงพื้นที่ (Qualitative Research) ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนกำหนดกรอบเนื้อหาในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหา 3 ประการตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ ศึกษาสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา วิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนา

2. ขั้นตอนศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลโดยได้จำแนกแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 2) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น เอกสารงานวิจัย บทความ สื่อ รวมไปถึงฐานข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3. ขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์

หลังจากศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไว้ข้างต้นแล้วผู้วิจัยได้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย

- (1) พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 รูป
- (2) ประชาชนทั่วไป จำนวน 15 คน
- (3) หัวหน้าส่วนงานราชการ จำนวน 2 คน
- (4) นักวิชาการ/นักพัฒนาสังคม จำนวน 3 คน

รวมจำนวน 25 รูป/คน

เหตุผลที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักวิจัยในครั้งนี้ เพราะเนื่องจากว่าท่านเหล่านั้นเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยการใช้หลักธรรมเรื่องสัมมาทิฐิในการดำเนินชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นสมควรว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดนี้ มีความน่าเชื่อถือที่สามารถให้ข้อมูลด้านดังกล่าวกับงานวิจัยเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

4. ขั้นตอนวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความข้อมูลทั้งหมดตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างการวิจัย จัดเนื้อหาของข้อมูลให้เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันเพื่อตอบปัญหาในการวิจัยที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันกับประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัยโดยได้วิเคราะห์ข้อมูลบนฐานแห่งความเป็นจริง มีหลักฐานอ้างอิง มีเหตุผลรองรับ จากนั้นนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดทำให้เป็นหมวดหมู่ด้วยการเรียบเรียงข้อมูลต่างๆ ตามโครงสร้างของเนื้อหา นำเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ต่อไป

ผลการวิจัย

สัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักธรรมที่สำคัญมาก กล่าวโดยทั่วไปมีขอบเขตและความหมายครอบคลุมทั้ง ความเห็นแนวคิดความเชื่อทฤษฎีทัศนคติตลอดถึงอุดมการณ์ในเมื่อบุคคลใดมีทิฐิชนิดใดเป็นเจ้าของจิตใจจนตกอยู่ในอำนาจของมันแล้ว ทิฐิชนิดนั้นก็เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดกรอบการมองโลกและวิถีชีวิตในสังคมของ บุคคลนั้นรวมทั้งมีอิทธิพลต่อการตีค่าและให้ความสำคัญแก่สิ่งต่างๆ ซึ่งเรียกรวมกันว่ากระบวนการทางความคิดและสร้างสรรค์จิตใจและความเห็น ความเชื่อทางจิตใจจะแสดงออกมาเป็นการกระทำกรรมทางสังคมมีการแสดงออกมาให้ปรากฏแก่สายตาของชาวโลกทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจอันส่งผลให้วิถีชีวิตของมนุษย์และสังคมเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจของความเห็น ในพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องความเห็นเป็นอย่างมาก เพราะว่าความเห็นหรือทิฐินั้นเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่อาจนำวิถีชีวิตและสังคมมนุษย์ไปสู่ความเจริญหรือความเสื่อมก็ได้ ยิ่งไปกว่านั้นอาจทำให้เกิดความทุกข์ยากลำบากโดยประการต่างๆ และอาจนำไปสู่ความดับทุกข์หรือนิพพานก็ได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคนเรามีทิฐิความเห็นชนิดใดเป็นตัวนำ หากเริ่มต้นมีความเห็นความเชื่อที่ผิดกลายเป็นมิจฉาทิฐิ ก็จะทำให้กระบวนการการทำงานของจิตเกิดความผิดพลาดไปด้วยส่งผลให้วิถีชีวิตดำเนินไปในทางที่ผิด ก็ให้เกิดความทุกข์ดังพระพุทธพจน์ที่ว่าสัตว์โลกถูกจิตนำไปตกไปตามอำนาจของจิตหรือทิฐิอันเป็นวงจรรอบปฏิจจสมุปบาทสายให้เกิดความทุกข์ หากมองในแง่ธรรมเป็นเหตุให้การดำเนินชีวิตเป็นไปเนิ่นช้าซึ่งเรียกได้ว่า เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการทำความดีให้สำเร็จตกอยู่ในสังสารวัฏอันยาวนาน

การทำงานหรือการประกอบอาชีพหน้าที่การงานต่าง ๆ ที่สุจริต ถูกต้อง ไม่ผิดศีลธรรม ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น คือ การมีสัมมาอาชีพะ ซึ่งถือเป็นแนวทางหนึ่งของพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติแบบสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ของมรรคมีองค์ 8 โดยมีสัมมาทิฐิเป็นแกนนำ สัมมาอาชีพะ คือ การเลี้ยงชีพชอบการประกอบอาชีพในทางที่ไม่ผิดศีลธรรม ได้แก่ การเว้นจากอาชีพที่ผิด (มิจฉาวณิชชา) 5 อย่าง คือ ค้าขายอาวุธ ค้าขายมนุษย์ ค้าขายเนื้อสัตว์ ค้าขายน้ำเมาและค้าขายยาพิษ แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฐินั้น ต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมถูกต้องตามครรลอง เป็นไปตามคลองธรรมที่สอดคล้องกับศีลธรรมอันดี ที่มีความเข้าใจอันถูกต้อง เกี่ยวกับโลกและชีวิตตามความเป็นจริงก็ย่อมส่งเสริมให้การทำงาน การปฏิบัติงานในหน้าที่ต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น ทำกิจการใด อาชีพใด ก็ประสบความสำเร็จ มีความเจริญรุ่งเรือง เพราะมีอาชีพการงานที่ดี มีความเข้าใจในวิถีของการทำงานที่ถูกต้องและประกอบกิจการ ด้วยความถูกต้อง เหมาะสม ถือเป็นความสัมพันธ์โดยตรงที่สัมมาทิฐิมีต่อสัมมาอาชีพะให้มีความเจริญมากขึ้น การใช้สัมมาทิฐิในการทำงานคือการส่งเสริมให้เกิดhiriโอตตัมปะและวิริยะในการทำงาน หิริจะทำให้เกิดความละอายใจตัวเองต่อการทำความชั่วความผิด ต่อการประพฤติ ทุจริตทั้งหลายและความละอายใจตัวเอง ทำความดีให้เกิดมีในตน หิริเกิดขึ้นได้ด้วยการคิดถึงการศึกษา ฐานะ ยศศักดิ์ชาติตระกูลของตน คิดถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น รวมกับความกลัวกลัวของจิตใจที่จะไม่ทำชั่วเช่นนั้น หิริเป็นธรรมรักษาคัมภีร์ครองโลก ทำให้โลกเกิดสันติทำให้คนเราอยู่กันอย่างสงบสุข ไม่ก่อ

ความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น โอดตปปะ จะทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อผลของความชั่ว ต่อผลของความทุจริตที่ทำไว้ โอดตปปะ เป็นอาการของจิตที่หวั่นไหวเมื่อจะทำความชั่ว กลัวความผิดที่จะตามให้ผลในภายหลัง เกิดขึ้นได้เพราะคิดถึงโทษหรือความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นจากการทำชั่ว การมีหิริโอดตปปะในการทำงาน ย่อมทำให้บุคคลเหล่านั้นงดเว้นจากการทุจริต การลักทรัพย์ การใส่ร้ายป้ายสี การเห็นแก่ตัว การกลั่นแกล้ง มุ่งร้ายคอยคิดทำลาย การประพฤติดิถีศีลธรรมจรรยา มีการให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การแบ่งปัน มีความปรารถนาดีให้กัน ไม่พูดจาโป่งพอง มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นเหตุให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข เกิดสันติภาพขึ้น หากขาดสัมมาทิฐิแล้วก็ไม่รู้จักบาปซึ่งเป็นเหตุทำให้เกิดทุกข์ ทำให้ไม่รู้หน้าที่ เป็นคนหลงมกมาย ไม่รู้สึกตัว ไม่สะดุ้งกลัว มีวาทะเพลิดเพลิดอยู่ เกิดโมหะซึ่งเป็นกิเลสตัวสำคัญที่เป็นหัวหน้าของกิเลสต่างๆ ทั้งที่นอนเนื่องอยู่ในจิต และแสดงออกมามีภายนอก กิเลสชั้นหยาบที่สุดที่เห็นชัดทางกาย วาจาที่แสดงออกมาเนื่องจากควบคุมไม่ได้ทำให้ละเมิดศีล เป็นมูลรากของวิภูฏะ คือ เป็นกิเลสที่เป็นเหตุให้เวียนว่ายตายเกิดไม่มีสิ้นสุด

การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาทิฐิในชีวิตประจำวันนั้น มี 2 ระดับ ได้แก่ ในระดับโลกียะต้องประกอบไปด้วย ปรโตโมหะ การสร้างสัมมาทิฐิด้วยปัจจัยภายนอก ภายนอกทุกประเภทที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมชีวิตของบุคคลไม่ว่าจะเป็น คำแนะนำสั่งสอน การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร คำอธิบายชี้แจง ตลอดจนการเรียนรู้และการเลียนแบบจากแหล่งภายนอกต่าง ๆ

สัปปริสธรรมเป็นคุณสมบัติภายใน คือคุณสมบัติที่พัฒนาขึ้นภายในตัวของกัลยาณมิตร ทำให้สามารถทำหน้าที่ต่อบุคคลอื่นได้อย่างสมบูรณ์ เป็นคนดีมีความประพฤติทางกาย วาจาถูกต้องเรียบร้อยดีงาม ไม่มีโทษ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 1) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักว่าสิ่งนี้เป็นเหตุแห่งสุข สิ่งนี้เป็นเหตุแห่งทุกข์ 2) ความเป็นผู้รู้จักผล รู้ว่าสุขเป็นผลแห่งการทำความดี ทุกข์เป็นผลแห่งการทำความชั่ว 3) ความเป็นผู้รู้จักตน รู้ว่าเรามีความรู้ ความถนัด ความสามารถ คุณธรรม และฐานะ ว่ามีแค่ไหนเพียงไรแล้ว ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตนและผู้อื่น 4) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักในการบริโภคอาหาร ในการใช้จ่ายทรัพย์ 5) ความเป็นผู้รู้จักกาลอันสมควร รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร เวลาไหนไม่ควรทำอะไร รู้จักเวลาเรียน เวลาทำงาน เวลาพักผ่อน เป็นผู้รู้จักจัดสรรเวลาได้อย่างถูกต้องไม่เกิดความสูญเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ 6) ความเป็นผู้รู้จักประชุมชนว่า หมู่นี้เมื่อเข้าไปหาแล้วต้องพูด ทำอย่างนี้ ต้องรู้จักถิ่นฐาน รู้จักที่ชุมชน รู้จักมารยาทระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียม ประเพณี และข้อควรรู้ควรปฏิบัติอื่น ๆ 7) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความรู้ความสามารถและคุณธรรม บุคคลผู้นี้หรือบุคคลกลุ่มนี้ควรที่จะคบหรือไม่ควรคบ เป็นคนดีหรือไม่ดี

กัลยาณมิตรธรรม เป็นคุณสมบัติที่แสดงออกภายนอก เป็นคุณสมบัติในแง่ของการทำหน้าที่ต่อผู้อื่น ต่อสาธารณชน สังคม ชุมชน ประกอบด้วย 1) เป็นผู้น่ารักด้วยคุณธรรม เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง 2) เป็นผู้น่ารักเพราะประกอบด้วยคุณสมบัติที่ดีงาม มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ 3) เป็นผู้น่ารักสรรเสริญ มีจิตเที่ยงธรรม มีความรู้จริงทางภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ที่ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นผู้ที่น่ายกย่องควรเอาเป็นแบบอย่าง 4) เป็นผู้มีความสามารถ เป็นคนฉลาดในการพูด อบรมชี้แจงได้ดี พูดเป็น รู้จัก ชี้แจงแถลงไขเพื่อให้เกิดความ

เข้าใจ รู้จักกาลและเวลาที่ควรรู้หรือไม่ควรพูด 5) เป็นผู้ที่ยอมรับคำตักเตือนจากสภธรรมิกอดทนต่อถ้อยคำได้และพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา คำซักถาม แม้ว่าสิ่งเหล่านั้นจะเป็นเรื่องจุกจิก ไร้สาระไม่เป็นเรื่องก็ตาม ตลอดจนคำกล่าวล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง 6) เป็นผู้สามารถแปลงเรื่องล้าลึกได้ ให้เกิดความกระจ่างชัดเจน เป็นที่เข้าใจแก่ผู้ฟัง 7) เป็นผู้เว้นจากการชักชวนทำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ชัก นำไปในฐานะที่ไม่สมควร ไม่ชักจูงไปในทางที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสีย

โยนิโสมนสิการ การสร้างสัมมาทิฐิด้วยวิธีการแห่งปัญญา การใช้ความคิดแบบถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบแบบแผน คิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย รู้จักแยกแยะสิ่งทั้งหลายทั้งปวงให้เห็นตามความเป็นจริงตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยโดยไม่เอาความรู้สึกด้วย ตัณหาอุปาทานของตนเข้าไปจับ 1) คิดแบบอริยสัจ 2) คิดแบบสาวหาสาเหตุปัจจัยแบบปฏิจจสมุปบาท 3) คิดแบบวิเคราะห์ แยกแยะแบบขั้นวิภังค์ 4) คิดแบบไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์ 5) คิดแบบหาคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม 6) คิดแบบเห็นคุณ โทษ ทางออก 7) คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ตามเหตุผล 8) คิดแบบเร้าคุณธรรม เป็นการคิดเพื่อป้องกันหรือบรรเทาตัมหา 9) คิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เป็นการคิดที่อยู่กับอารมณ์ปัจจุบัน ไม่คิดถึงอดีตและ อนาคต คิดในความเป็นจริงของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้น 10) คิดแบบวิภังชวาท มองรอบด้าน เป็นลักษณะการคิด การพูด รวมไปถึงการกระทำ ที่แสดงออกมา เป็นความจริงที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญในพระพุทธศาสนา

มรรคมืองค์ 8 ประกอบไปด้วย 1) สัมมาทิฐิ ความเห็นความเชื่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริงในฐานะเป็นสัมมาทิฐิในเชิงปฏิบัติกรหรือสัมมาทิฐิ ที่อยู่ในกระบวนการแก้ปัญหาโดยตรงในที่นี้จึงหมายถึงความรู้ความเข้าใจใน อริยสัจ 4 2) สัมมาสังกัปปะ ความดำริความนึกคิดความมุ่งหมายในทาง ที่ถูกต้องได้แก่ความดำริชอบ 3 อย่างคือดำริในการออกจากกามดำริในการไม่ พยาบาทปองร้าย ดำริในการไม่เบียดเบียนดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัมมาสังกัปปะเป็นอย่างไรคือความดำริในการออกจากกาม (เนกขัมม สังกัปปะ) ความดำริในการไม่ พยาบาท (อพยาบาทสังกัปปะ) ความดำริในการ ไม่เบียดเบียน 3) สัมมาวาจา เจตนาที่จะงดเว้นจากวจีหุจรีต 4 คือ การไม่พูดเท็จไม่พูดส่อเสียดไม่พูดคำหยาบและไม่พูดเพื่อเจตนาที่ตั้งพุทธพจน์ที่ว่า “สัมมาวาจา เป็นอย่างไรคือเจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดเท็จเจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูด ส่อเสียดเจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดเพื่อเจต 4) สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบการกระทำทางกายที่ ไม่เบียดเบียนคนอื่นได้แก่การตั้งเจตจำนงที่จะงดเว้นจากกายหุจรีต 3 คือการไม่ฆ่าสัตว์ไม่ลักทรัพย์และไม่ประพฤตินอกในกามตั้งพุทธพจน์ที่ว่า “สัมมากัมมันตะ เป็นอย่างไรคือเจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการฆ่าสัตว์เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจาก การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการประพฤตินอกในกาม 5) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตชอบการประกอบอาชีพในทางที่ ไม่ผิดศีลธรรมไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นได้แก่การเว้นจากอาชีพ ที่ผิด(มิฉฉาวมิชชชา) 5 อย่างคือค้าขายอาวุธค้าขายมนุษย์ค้าขาย เนื้อสัตว์ ค้าขายน้ำเมาและค้าขายยาพิษ 6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบความพยายามความมีจิต มุ่งมั่นแน่วแน่เพื่อที่จะปฏิบัติธรรมให้ประสบความสำเร็จได้แก่ความเพียร 4 อย่าง คือเพียรระวังไม่ให้บาปอกุศลเกิด เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้วเพียร ทำให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น

และเพียรรักษาคุณธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ให้เสื่อมไป 7) สัมมาสติ ความมีสติชอบความไม่เพลิดเพลิน ไม่เล่นล่อไม่พ้อเพื่อนเลื้อนลอยความระมัดระวังความตื่นตัวต่อหน้าที่พร้อมเสมอในการที่จะรับรู้สิ่งต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้องกล่าวโดยรวมได้แก่ความไม่ประมาทนั่นเอง ได้แก่การฝึกสติตามหลักสติปัฏฐาน 4 8) สัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นแห่งจิตความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง ความที่จิตตั้งมั่นไม่หวั่นไหว ผ่องใสนุ่มนวลควรแก่การงาน ปราศจากเศร้าหมอง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- ธีรวัส บำเพ็ญบุญบารมี. (2550). *สัมมาทิฎฐิ: ศีลาคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถากถาวัตถุและคัมภีร์ทางพุทธศาสนา*. โครงการธรรมศึกษาวิจัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
- บุษบาภรณ์ สิงหศุวรรตน์. (2550). “การวิเคราะห์หลักสัมมาทิฎฐิในพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาชีวิต”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระมหาพรชัย ฉนฺทธมฺโท และพระมหามิตร ฐิตปญฺโญ. (2563). “สัมมาทิฎฐิกับการแก้ปัญหาของสังคมในปัจจุบัน”, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563.